

Nastalo kľúčové obdobie pre rozhodnutie o komunálnej reforme

Koncept obvodov územnej a ekonomickej spolupráce obcí a miest – municipalít

Martin Kováč

Splnomocnenec vlády SR pre územnú samosprávu,
integrovanej manažment povodí a krajiny
marec 2012

ÚVOD

Po presune veľkého balíka kompetencií z pôsobnosti štátnej správy do pôsobnosti územnej samosprávy v polovici prvého desaťročia 3. tisícročia, keď sa ukázalo, že územná samospráva dokáže napriek istým nedostatkom (objektívnym i subjektívnym) zabezpečovať úlohy, ktoré dlhé roky zabezpečovali orgány štátnej správy, prinajmenšom rovnako kvalitne, sa v ostatných piatich rokoch nerealizovali nijaké významnejšie opatrenia na pokračovanie zefektívnenia verejnej správy, zjednodušenia jej štruktúry (komunálna reforma) a v prospech posilnenia samosprávnej demokracie na Slovensku.

Dôsledkom je pretrvávajúce nedoriešených principiálnych otázok (ako sú napríklad obmedzenia výkonu úloh obcí v mene štátu, zvyšovanie finančnej, ale aj politickej autonómie obcí, odmietanie zvyšovania rozsahu služieb vykonávaných miestnou samosprávou pre občana, znižovanie miery prerozdelenia verejných financií). Navyše hospodárska kríza posledných troch rokov neovplyvňuje negatívne iba rast slovenskej ekonomiky, ale samozrejme aj hospodárenie miest a obcí.

V súčasnosti sa však **miestna štátna správa a miestna územná samospráva** nachádzajú v situácii, keď **vyčerpali limity zefektívňovania svojej činnosti. Ďalšia fáza zlepšenia ich fungovania môže nastať iba v prípade realizovania komunálnej reformy a nového priestorového usporiadania** súbežne so zefektívnením činnosti úradov miestnej štátnej správy a miestnej územnej samosprávy. **Súčasnú dobu je pritom kľúčové pre politické a odborné rozhodnutie o vhodnom nastavení komunálnej reformy, lepšom usporiadaní miestnej štátnej správy a úradov územnej samosprávy**, pretože súvisí:

- s nastavením nového volebného kódexu;
- s efektívnym a rýchlym rozbehnutím informatizácie a automatizácie vo verejnej správe;
- s hranicami municipalít – obvodov ekonomickej a územnej spolupráce obcí a miest;
- so štruktúrou spoločných obecných úradov;
- s usporiadaním miestnej štátnej správy (kvôli synchronizácii s obvodmi miestnej územnej samosprávy);
- s prehodnotením vybraných kompetencií miest a obcí;
- s možnosťou lepšieho nastavenia koeficientu na prerozdelenie dane z príjmu fyzických osôb (DPFO) a s nastavením nástrojov finančnej podpory obcí a regionálneho rozvoja v novom programovacom období (2014 až 2020).

PREDPOKLADY EFEKTÍVNEHO RIEŠENIA

Ak chceme nájsť efektívne riešenie vyššie spomenutých problémov, musíme pri jeho kreovaní dodržať kritériá:

- jednoznačnosti,
- jednoduchosti,
- kontinuity,
- stability,
- synergie,
- multifunkčnosti,
- ekonomickej efektívnosti.

Za efektívne riešenie, ktoré odpovedá na reálne problémy územnej samosprávy a je realizovateľné **pokladám** preto **prijatie takého modelu územného usporiadania miestnej štátnej správy a miestnej územnej samosprávy, ktorý bude spíňať práve vyššie spomínané kritériá**. Vychádzam pritom z viacročných skúseností pôsobenia v štátnej správe, v prostredí územnej samosprávy, ako aj v pozícii poradného orgánu vlády SR. Môj osobný pohľad na možné riešenie naštartovania komunálnej reformy preto ponúkam vo forme tohto krátkeho článku, ktorý môže byť inšpiráciou pre pokračovania odbornej diskusie v tejto oblasti. Samozrejme, akékoľvek rozhodnutie o forme a spôsobe naštartovania komunálnej reformy vyžaduje zásadné politické rozhodnutia na úrovni vlády SR a na úrovni Národnej rady Slovenskej republiky. Na to, aby takéto rozhodnutie získalo silnú spoločenskú podporu najmä na strane miest a obcí, ale aj na strane obyvateľov v území však **potrebuje podporu zdola**. Preto je pre úspešnosť naštartovania komunálnej reformy dôležité, aby si prínosy jej nastavenia jednoznačne osvojila miestna územná samospráva a strešné organizácie, ktoré ju zastupujú na národnej úrovni (najmä ZMOS a ÚMS), ako aj v regiónoch (napríklad regionálne združenia miest a obcí). Kľúčom k úspechu je ponúknuť a vytvoriť pri nastavení spustenia komunálnej reformy také motivačné a podporné nástroje, ktoré rýchlo a efektívne naštartujú v prvom rade územnú a ekonomickú spoluprácu miest a obcí, čím sa vytvorí priestor pre synergické vyriešenie celého súboru súvisiacich a inak samostatných problémov v riadení a zefektívňovaní verejnej správy. Návrh možného riešenia ponúkam na spoločenskú diskusiu v nasledujúcich riadkoch.

Ak vezmeme do úvahy existujúcu sieť cca 230 spoločných obecných úradov, môžeme skonštatovať, že je síce optimálne veľká pre efektívne zabezpečenie vybraných kompetencií preneseného výkonu štátnej správy, zároveň je však príliš rozdrobená z hľadiska požiadaviek na optimálnu veľkosť municipalít, ktorá v zahraničí v mnohých prípadoch predstavuje územie s priemerným počtom obyvateľov od 25 000 do 45 000. Pri formulovaní riešenia optimálnej veľkosti municipalít je preto potrebné zohľadniť aj úroveň okresu ako možného obvodu územnej a hospodárskej spolupráce.

Mapka okresov (zdroj SSC, internet)

RIEŠENIE: KONCEPT OBVODOV ÚZEMNEJ A EKONOMICKEJ SPOLUPRÁCE OBCÍ – MUNICIPALÍT

Riešením, ktoré navrhujem, je koncept obvodov územnej a ekonomickej spolupráce obcí – municipalít, ktorý plne rešpektuje vyššie popísané kritériá a rieši tiež otázku optimálnej veľkosti jednotlivých municipalít a ktorý predpokladá:

- 1. Definovanie hranice okresu ako obvodu municipality** = obvod hospodárskej a ekonomickej spolupráce obcí a miest. Hranica municipality by bola zrkadlová s hranicami obvodov miestnej štátnej správy.
- 2. Územie okresu bude jednotné pre:**
  - a) hranice municipality** (výhodou bude aj štatistika, ktorá je stále nastavená na okres);
  - b) lokalizáciu približne troch spoločných obecných úradov, ktoré budú mať vymedzenú územnú pôsobnosť;**
  - c) obvod miestnej štátnej správy** (pevná sieť);
  - d) volebný obvod pre voľby poslancov do NR SR;**
  - e) príjem podpory zo strany fondov EÚ na Slovensku a zo strany rezortov.**
- 3. Jednotlivé obce sa zaradia do nasledovných stupňov výkonu kompetencií (podľa rozsahu kompetencií):**
  - **1. stupeň – základné kompetencie**
Zabezpečuje ich každá obec (miestne dane a poplatky, čistota priestranstiev, zberné dvory pre triedený odpad, osvetlenie, miestne tradície, kultúra, cestovný ruch, identifikácia miestneho rozvojového potenciálu, prevencia pred povodňami, jeden krízový štáb obce).
  - **2. stupeň – kompetencie obce so sídlom spoločného obecného úradu**
K zabezpečovaným činnostiam by patrila agenda preneseného výkonu štátnej správy, ako sú napríklad činnosť stavebných úradov, matrika, ale aj vybrané činnosti súvisiace s originálnymi kompetenciami a vybavovaním agendy obyvateľa spádového územia spoločného obecného úradu – týchto obcí by bolo cca 230.
  - **3. stupeň – kompetencie obce so sídlom spoločného obecného úradu v sídle municipality**
Táto obec by zabezpečovala okrem predchádzajúcich dvoch stupňov v rámci spoločného obecného úradu aj činnosti súvisiace s územným, hospodárskym a sociálnym plánovaním rozvoja územia municipality (urbanistický a architektonický rozvoj, dopravná obslužnosť a dostupnosť územia, programy regenerácie sídiel v rámci municipality, program hospodárskeho a sociálneho rozvoja municipality, rozpočet municipality, zabezpečenie správy a prevádzky zariadení municipality). Municipalít by bolo zhruba 75, prípadne 50.
  - **4. stupeň – kompetencie ôsmich krajských miest**
Pôjde o rozšírené kompetencie obcí 3. stupňa.
- 4. Prehodnotenie niektorých hraníc, prípadne aj počtu, okresov** (ich zosúladenie s historickými regiónmi, s hranicami hydrologických povodí pri optimalizácii územnej dostupnosti obcí, spoločných obecných úradov a sídiel municipalít).
- 5. Podpora najmenších obcí, ktoré plánujú alebo prejdú procesom zlučovania obcí (zlúčenie s inou obcou/inými susednými obcami) v rámci municipalít** a to poskytnutím finančnej podpory na prípravu a finančné zabezpečenie projektu zlúčenia obcí z nerozdelenej časti dane z príjmov fyzických osôb (DPFO), ktorú si zatiaľ necháva štát (je to cca 6% z celkovej DPFO).

PRÍNOSY NOVÉHO USPORIADANIA

Možné prínosy takéhoto usporiadania sú nasledovné:

1. Efektívna a rýchla automatizácia, elektronizácia a informatizácia procesov:

- a) v miestnej štátnej správe – bude možné presne určiť, ktoré úrady a ako treba integrovať, vybaviť informačno-komunikačnými technológiami a prepojiť;
- b) v miestnej územnej samospráve – komunitná knižnica, dokumentačné a informačné centrum a integrované obslužné miesto v každej obci, technicky vybavené a zabezpečené spoločné obecné úrady, digitálna knižnica v každom sídle so spoločným obecným úradom.

2. Efektívna decentralizácia ďalších kompetencií a redukcia nadbytočných činností na úrovni miestnej štátnej správy, štátnych inštitúcií, ako aj na strane obcí, vrátane uvoľnenia chýbajúcich prostriedkov na dofinancovanie preneseného výkonu štátnej správy. Vznikne tak priestor na efektívnejšie využitie ďalších finančných nástrojov obcí (parkovné, poplatok za odvádzanie vôd zo spevnených a zhutnených povrchov, kaucia zložená na účte obce počas ťažby dreva a vrátená ak spracovateľ vykoná riadne rekultiváciu lesa po ťažbe...).

3. Zvýšenie odbornej úrovne spoločných obecných úradov – na ich čele by bol povinne, zo zákona, **prednosta spoločného obecného úradu s predpísanou kvalifikáciou**. Zároveň by boli definované kvalifikačné požiadavky na odborných pracovníkov spoločných obecných úradov. Spoločný obecný úrad by sa nemusel zakladať ako samostatná právnická osoba, ale existujúci obecný úrad obce by sa zaradil do **siete spoločných obecných úradov**, ktorá by bola priamo určená zákonom o obecnom zriadení (na základe priestorovej optimalizácie a pri splnení požadovaných parametrov). **Príslušnosť obce k spoločnému obecnému úradu by však mohla byť slobodným rozhodnutím obce** za podmienky, že sa obec pričlení k dopravne najdostupnejšiemu spoločnému obecnému úradu v rámci municipality.

4. Pri štrukturálnych fondoch by sa už nemuseli uplatňovať **diskriminačné rozdelenia podľa kohéznych a inovatívnych pólov rastu**. Lepšie by sa začal rozvíjať vzťah medzi centrami osídlenia a satelitnými obcami a územiaми z pohľadu ich rozvoja. Prijímateľmi podpory zo strany fondov EÚ na Slovensku by boli už iba municipality (teda cca 75 subjektov, namiesto dnešných približne 2 931 miest, obcí a mestských častí miest), ktoré by predkladali iba dva – tri projekty za celé programovacie obdobie a predkladali by tiež projekty komplexného ekonomického a sociálneho rozvoja na viacročné obdobie.

Jedna municipalita by tak mohla získať podporu na jeden takýto komplexný, napríklad štvor- až sedemročný projekt vo výške približne 35 až 75 mil. eur. Prinieslo by to veľkú úsporu času a nákladov na strane obcí a aj na strane štátu – primárne v rovine zásadnej redukcie nadbytočných a umelo vyvolaných administratívnych kapacít a eliminácie byrokratických postupov a papierovania. Takéto veľké projekty by municipality predkladali dvojkoľovo a spolufinancovali by ich vlastnými prostriedkami. Tieto projekty by umožnili, aby sa efektívne naplánovali prioritné rozvojové potreby daného regiónu – municipality na princípe partnerstva v rámci ekonomickej a hospodárskej spolupráce obcí a miest v obvode municipality.

Obce a mestá by tak vedeli efektívne rozložiť svoje finančné zdroje na spolufinancovanie rozvojových projektov, vrátane lepšieho zhodnotenia obecného majetku pre potreby obyvateľov územia. V prípade, že by v programovacom období bolo ohrozené čerpanie finančných prostriedkov v niektorých operačných programoch, mohli by sa tieto voľné a ohrozené finančné prostriedky poskytované zo strany EÚ efektívne a rýchlo presunúť na navýšenie disponibilných zdrojov na financovanie rozvojových projektov celých obvodov obcí – municipalít.

5. **Navrhované riešenie by výrazne pomohlo redukovat' aj náklady a časové straty na strane obyvateľov v území, nakoľko by sa zredukovali duplicity vybavovania agendy obyvateľov v území na úradoch, sieť úradov verejnej správy by bola efektívne skoordínovaná, racionálne usporiadaná a zastúpená v území.** Výraznejšie by sa tak zredukovali aj výdavky na chod miestnej štátnej správy. Uvoľnilo by sa viac financií v systéme na finančné zabezpečenie chodu spoločných obecných úradov a potrebné dofinancovanie preneseného výkonu štátnej správy, ktorý je zabezpečovaný územnou samosprávou a na ktorý v ostatných rokoch obce finančne doplácajú zo svojich rozpočtov, hoci by nemali.
6. **Prínosy pre zlepšenie ekonomických plánovacích a územno-plánovacích procesov** (spoločné územné plány, spoločné programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja, spoločné programové rozpočty...). Prinieslo by to výraznú integráciu a komplexnosť územných plánovacích nástrojov a procesov, zároveň by sa eliminovala súčasná výrazná rozdrobenosť strategických plánovacích činností. Na úrovni municipality by obce a mestá mali spoločný obecný úrad (na čele s prednostom). Tento spoločný obecný úrad (SOU) by mal plánovacie oddelenie (vrátane regionálneho urbanistu, architekta, ekonóma a pod.), oddelenie výkonu služieb pre obyvateľov a oddelenie implementácie rozvojových projektov. SOU by viedol prednosta. Rozpočet, majetok a priority činnosti municipality by určovala Rada starostov a primátorov obcí a miest v obvode danej municipality, ktorej fungovanie a vymedzenie by upravil rozšírený a novelizovaný zákon o obecnom zriadení.
7. **Prínos z hľadiska efektívnej reštrukturalizácie regionálnych združení miest a obcí** (v súčasnosti je ich cca 60) – mali by jasne definované územné vymedzenie, presne definované úlohy a právomoci. Vznikol by tak priestor pre zefektívnenie počtu rôznych regionálnych a miestnych združení v ktorých za účelom prípravy projektov figuruje územná samospráva, redukovalo by sa množstvo nadbytočných zmluvných vzťahov.
8. **Obce by si zachovali právnu subjektivitu a aj volených predstaviteľov** (počet poslancov zastupiteľstiev by sa mohol redukovat'). **Zlučovanie obcí s inou susediacou obcou bude naďalej na dobrovoľnej báze** (pri zachovaní kultúrnej identity pôvodnej obce – názov, kultúrne prvky, základné samosprávne funkcie), malo by sa týkať najmä najmenších obcí (z hľadiska počtu obyvateľov). Takto zlúčené obce by mali možnosť čerpať príspevok na prípravu projektu ich zlúčenia, ktorý by zahŕňal prípravu procesu, samotné zlúčenie, ako aj podporu vybraných investičných a neinvestičných opatrení (definovaných v projekte zlúčenia obcí) na zabezpečenie efektívnejšej dostupnosti základných služieb pre obyvateľov daného územia, v ktorom dochádza k zlučovaniu obcí.
9. **V sídle okresu – municipality by mal vybaviť občan všetko vo vzťahu k miestnej štátnej správe; na spoločnom obecnom úrade 2. stupňa všetko vo vzťahu k obci; cez internet všetko.**
10. **Princíp okres = municipalita ako územný obvod by umožnil efektívnejšie a strategickejšie vnútorné prerozdelenie dane z príjmu fyzických osôb** pre jednotlivé obce, obec so spoločným obecným úradom a pre municipalitu (podľa rozsahu ich kompetencií, veľkosti územia a počtu obyvateľov). Ministerstvo financií SR by teda nerozpisovalo celý rozsah DPFO na obce a mestá, ale základnú (väčšiu) časť na každú obec (podľa počtu obyvateľov a veľkosti katastra), druhú časť na obce so sídlom spoločného obecného úradu a tretiu časť na obce v sídle municipality. Malým obciam by tak odpadla povinnosť zabezpečovať ekonomicky najnáročnejšie činnosti pre obyvateľov, ktoré sa týkajú napríklad domovov sociálnych služieb, pretože tie by boli zabezpečované a poskytované municipalitou.
11. **Navrhovaným riešením by sa vytvorila zákonná možnosť združovať prostriedky** (financie a majetok) **miest a obcí na úrovni municipality na spoločné zabezpečované úlohy a kompetencie, ako súčasť rozpočtu municipality.** Obce a mestá by na svojom území zároveň mohli realizovať rôzne verejnoprospešné stavby, opatrenia a aktivity.

Definoval by sa **prioritný majetok obce**, ktorý môže obec vložiť do hospodárenia municipality pre účely celej municipality, čím sa optimalizuje jeho využitie a zhodnotenie, ktoré by inak ako samostatná obec nemohla zabezpečiť.

12. **Navrhované riešenie umožní vytváranie nových pracovných miest v oblasti starostlivosti o krajinu a pri využívaní prírodných zdrojov územia pri súčasnom redukovaní povodňových rizík, rizík sucha a rizík náhlych prírodných pohrôm.** Municipality a obce, ktoré v nich budú kooperovať, budú vytvárať nové hospodárske a ekonomické impulzy pre zamestnanosť v území a zvyšovať konkurencieschopnosť jednotlivých regiónov. Tento aspekt by nebolo možné aktivovať a rozvíjať, ak by obce a mestá hospodárili v území popri svojej susedskej blízkosti samostatne ako doteraz.
13. Opodstatnený by bol aj **vznik spoločného centra miest a obcí** (napríklad s názvom *Dom územnej samosprávy/Centrum územnej samosprávy/Národný dom*) v hlavnom meste SR Bratislave, ktoré by bolo dátovým, kompetenčným, vzdelávacím, informačným a servisným centrom pre mestá a obce. Takéto centrum by umožnilo lepšiu prezentáciu celého potenciálu miest a obcí, lepšiu expertnú spoluprácu obcí a miest na národnej úrovni a ich lepšiu odbornú spoluprácu s rezortmi a vládou SR.

EKONOMICKÉ ASPEKTY

Určenie hraníc okresov za územie municipalít ako obvodov hospodárskej a ekonomickej spolupráce obcí má viacero exaktne zadefinovateľných hospodárskych prínosov:

- **Lepšie zabezpečovanie spoločných ekonomických činností:**
  - dopravný, vozový a strojný park (vrátane autobusov pre školy a pre účely stredísk cestovného ruchu, stavebnej mechanizácie, vozov pre hasičské zbory, technika a zariadenia pre ochranu územia v čase povodne – čerpadlá, mobilné bariéry);
  - koordinácia v oblasti cestovného ruchu (= oblastná organizácia cestovného ruchu);
  - koordinácia a zabezpečenie dopravnej obslužnosti územia;
  - koordinácia a zabezpečenie základného (a stredného) školstva, sociálnej starostlivosti;
  - koordinácia a implementácia projektov regenerácie sídiel a hnedých parkov;
  - koordinácia rozvoja kultúry a ochrany kultúrneho dedičstva;
  - správa a investície do spoločného – **prioritného** – majetku municipality. Spoločný majetok môže vzniknúť výstavbou, zakúpením alebo vyčlenením z majetku obce a jeho určením za prioritný majetok municipality. Takýto majetok nebude môcť byť predmetom exekúcie či predaja;
  - koordinácia a zabezpečovanie ochrany životného prostredia:
    - údržba drobných vodných tokov – cez prenesený výkon štátnej správy,
    - infraštruktúra meliorácií – delimitácia na obce,
    - spracovateľské kapacity pre biologicky rozložiteľný odpad,
    - zberné dvory v oblasti odpadového hospodárstva a iné.

- **Komplexnejšie a kvalitnejšie územné plánovanie, územná spolupráca obcí a lepšie zhodnotenie rozvojového potenciálu územia obcí:**
  - **spoločný územný plán** (koordinácia a regulatívy vyžitia územia, zamedzovanie konfliktov a stresových situácií, lepšie plánovanie regenerácie sídiel a revitalizácie nevyužívaných prvkov územia s rozvojovým potenciálom) – výhľad na 10 až 30 rokov;
  - **spoločný plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja** (dlhodobé plánovanie, rozvojové projekty a zamestnanosť) – výhľad na 4 až 10 rokov;
  - **spoločný programový rozpočet** (krátkodobé a strednodobé plánovanie) – pripravený na 1 rok, s výhľadom na 3 roky;
  - **Rada starostov a primátorov municipality**, ktorá by pozostávala zo starostov a primátorov obcí v obvode municipality. Rada by mala kompetenciu schvaľovať rozpočet municipality, spoločný územný plán a plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja municipality, zriadenie podniku alebo organizácie municipality. Prípravu podkladov na rokovanie by zabezpečoval **prednosta spoločného obecného úradu** v sídle municipality;
  - realizovala by sa **transformácia dobrovoľných regionálnych združení miest a obcí na Rady starostov a primátorov municipalít**; municipality by sa stali reálnym ťahúňom a nositeľom regionálneho rozvoja, bolo by možné presúvať na ne ďalšie kompetencie z úrovne vyšších územných celkov;
  - vznikla by príležitosť na zmenšenie počtu krízových komisií v obciach zo štyroch až piatich na miestnej úrovni (požiarna ochrana, protipovodňová ochrana, krízové riadenie...) na jednu krízovú komisiu na miestnej úrovni.
- **Príležitosť pre jasnú stratégiu zavedenia informatizácie v územnej samospráve a miestnej štátnej správe:**
  - elektronizácia a informačná koordinácia agendy preneseného výkonu štátnej správy a miestnej štátnej správy;
  - štatistická výhoda – odbúranie štatistického zaťažovania obcí zavedením dopĺňateľných a zautomatizovaných štatistických systémov;
  - zavedenie informačného systému územného plánovania;
  - zavedenie zákonnej povinnosti pre rezorty bezplatne poskytnúť údaje zo svojich informačných systémov pre účely územného plánovania a hospodárskeho plánovania (obcí a celých municipalít).
- **Priestor na lepšie nastavenie finančnej pomoci a podpory (koordinácia a harmonizácia zdrojov):**
  - dane z príjmu fyzických osôb (resp. jej časti) a podpory z fondov EÚ na roky 2014 – 2020;
  - podpory zo strany rezortov (štátu) – v podobe viacročných kontraktov so štátom na podporu rozvojových projektov (súčasť programového rozpočtovania) na aktivity v oblasti obnovy základných škôl, kultúrnych pamiatok, dobudovania infraštruktúry životného prostredia, podpory bezpečnosti a dobudovania dopravnej infraštruktúry, rozvoj cestovného ruchu, rozvoj vidieka, regenerácia sídiel – vrátane urbanistického, stavebného a architektonického usmernenia a rozvoja časti obcí s vysokým podielom obyvateľov rómskej národnosti), vzniká tak **priestor na harmonizáciu dotačných politík**.

- **lepšie financovanie preneseného výkonu štátnej správy a zlepšenie príjmov obcí:**
  - z rozvoja cestovného ruchu a z nakladania s odpadom (najmä jeho recykláciou),
  - zo zavedenia parkovného; z poplatku za spevnené a zhutnené plochy ako aj zvýšenia dane z nehnuteľnosti a kaucie počas ťažby dreva,
  - zo zvýšenia správnych poplatkov a poplatkov v oblasti matriky,
  - z využívania energetického potenciálu územia (biomasa, geotermálne vody).

Obce s počtom obyvateľov do 150 obyvateľov by nemuseli mať obecné zastupiteľstvo, rozhodovanie by bolo možné riešiť formou priamej demokracie – prostredníctvom zhromaždenia všetkých obyvateľov s volebným právom.

Dominantnou úlohou najmä malých obcí by bolo zabezpečenie dostupnosti základných služieb pre obyvateľov obce, starostlivosť o krajinu, ochranu prírodných zdrojov a využitie rozvojového potenciálu územia. Obciam sa zachová kultúrna identita a právna subjektivita.

1 okres = územie 1 municipality = 1 obvod územnej a ekonomickej spolupráce obcí, miest a mestských častí

Výkon základných služieb pre obyvateľov obce prvého stupňa by zabezpečovala každá obec, výkon služieb druhého stupňa pre obyvateľov územia by zabezpečovali približne tri spoločné obecné úrady na úrovni každej municipality, pričom výkon služieb tretieho stupňa by zabezpečoval spoločný obecný úrad v sídle municipality. Osobitné úlohy (výkon služieb štvrtého stupňa) by pre obyvateľov celého kraja plnili krajské mestá.

Kompetencie obce so spoločným obecným úradom definuje presne zákon, čo umožní:

- lepšie a kvalitnejšie zabezpečenie preneseného výkonu štátnej správy (napríklad. stavebný úrad);
- finančne a územne efektívnejšie zabezpečenie vybraných originálnych kompetencií miest a obcí;
- profesionalizáciu a rast odbornosti – na čele spoločného obecného úradu bude prednosta – profesionál;
- obec so sídlom spoločného obecného úradu bude môcť vykonávať zverené kompetencie (nielen administratívne činnosti) na území obcí, ktoré pod ňu spadajú.

1 okres = 1 volebný obvod poslancov do Národnej rady SR t. j. polovica poslancov NR SR, teda 75 (alebo 50)

V súvislosti s navrhovaným riešením je **potrebná optimalizácia hraníc niektorých okresov (nadväzne aj žúp)** tak, aby:

- rešpektovali **hranice povodí** (aby okresy boli v hraniciach hlavných povodí),
- rešpektovali **hranice historických regiónov**,
- rešpektovali **dopravnú dostupnosť a spádovosť** v rámci okresu,

- boli porovnateľné navzájom z hľadiska veľkosti populácie a rozlohy,
- **a budú synchronizovať s regiónmi na úrovni NUTS 2** (západ, stred a východ):
  - pre prijímanie podpory zo strany EÚ,
  - pre krajskú úroveň špecializovanej štátnej správy (napríklad úrad životného prostredia, stavebný úrad).

ČASOVÝ HARMONOGRAM REALIZÁCIE NAVRHOVANÉHO RIEŠENIA

Vzhľadom k tomu, že komunálne voľby sa konajú v štvorročných cykloch, pričom najbližšie budú už v roku 2014, bolo by spoločensky prínosné využiť nasledujúce dva roky na naštartovanie komunálnej reformy prostredníctvom rozvoja územnej a ekonomickej spolupráce miest a obcí v zadaných obvodoch municipalít. Časový harmonogram zavedenia navrhovaného riešenia by mohol vyzeráť nasledovne:

2012

- Príprava, predloženie a schválenie materiálu na rokovaní vlády SR o posilnení územnej a ekonomickej spolupráce miest a obcí – definovanie siete spoločných obecných úradov (**základom návrhu by mohla byť existujúca sieť spoločných obecných úradov**) a optimalizácia hraníc niektorých okresov (pre lepšie vymedzenie obvodov municipalít).
- Prijatie nového volebného kódexu.
- Nastavenie novej územnej štruktúry miestnej štátnej správy (pre jej územnú synchronizáciu z centrami SOU a municipalít).
- Príprava projektov informatizácie miestnej štátnej správy, spoločných obecných úradov obcí, sídiel municipalít a samosprávnych krajov.
- Príprava Domu územnej samosprávy.

2013

- Úprava zákonov vo väzbe na komunálnu reformu (zákon o majetku obcí, zákon o obecnom zriadení).
- Reorganizácia miestnej štátnej správy.
- Začiatok fungovania spoločných obecných úradov s novou zákonnou úpravou v rámci pevne definovanej siete.

2014

- Volebný rok na úrovni miest a obcí.
- Volební predstavitelia sú volení v rámci komunálnych volieb za nových podmienok fungovania miestnej územnej samosprávy.

ZÁVER

Navrhované riešenie je na jednej strane zásadným zásahom do doterajšieho vývoja miestnej samosprávy, na druhej strane do značnej miery rešpektuje doterajší vývoj územnej a priestorovej spolupráce obcí a snaží sa ju optimalizovať tak, aby boli obce schopné efektívne poskytovať služby svojim občanom, lepšie využívať rozvojové potenciály územia a zvyšovať svoju konkurencieschopnosť, ako aj konkurencieschopnosť regiónov.

Predložený návrh reaguje a má ambíciu ponúkať efektívne riešenia vo vzťahu:

- k potrebe dokončenia decentralizácie verejnej správy a potrebe komunálnej reformy;
- k príprave programovacieho obdobia na roky 2014 – 2020;
- k potrebe posilnenia ekonomickej a územnej spolupráce miest a obcí za účelom lepšieho využitia rozvojového potenciálu územia, zvyšovania konkurencieschopnosti obcí a regiónov, tvorby nových pracovných miest pre lepšie prekonávanie finančnej a hospodárskej krízy;
- k *Národnej stratégii regionálneho rozvoja SR (2010)*;
- k blížiacim sa komunálnym voľbám v roku 2014;
- k potrebe zavedenia automatizácie do procesov agendy občana a automatizácie agendy obcí a miest.

Slovenská spoločnosť v súčasnosti čelí, podobne ako iné krajiny, množstvu ekonomických, sociálnych a environmentálnych problémov. Dobré rozhodnutia, dobre nastavené ekonomické a finančné nástroje vedú k obnove kontinuity hospodárskej a sociálnej prosperity miest, obcí, regiónov a celej spoločnosti.

Navrhovaná forma územnej a ekonomickej spolupráce obcí a miest predstavuje spôsob prirodzeného, efektívneho a rýchleho naštartovania komunálnej reformy, ktorá umožní aktivovať prirodzený rozvojový potenciál územia, vytvorí nové ekonomické impulzy a pracovné miesta v regiónoch a zásadne zefektívni verejnú správu.

Dovoľujem si vyjadriť poďakovanie všetkým spolupracovníkom, expertom, študentom a jednotlivcom, ktorí ochotne vypočuli tento môj pohľad na možné riešenie naštartovania komunálnej reformy a poskytli mi cennú spätnú väzbu a užitočné informácie, ktorými som sa snažil vylepšiť túto víziu.

Ing. Martin Kováč (1972)

vyštudoval vodné hospodárstvo krajiny. Profesionálne sa venoval ochrane kultúrneho a prírodného dedičstva v krajine, ochrane a revitalizácii krajiny, miestnemu a udržateľnému rozvoju, kde sa venoval koncepčným a strategickým rozvojovým úlohám. V rokoch 2002 až 2006 pôsobil na Ministerstve kultúry SR, v rokoch 2006 až 2010 v Združení miest a obcí Slovenska, od septembra 2010 do marca 2012 pôsobil na poste splnomocnenca vlády SR pre územnú samosprávu, integrovaný manažment povodí a krajiny.